

PROVERBIOS

(Ucuxëgüchiga)

Ucuxëgü i aixcüma tüxü mexü

1 ¹Naa nixĩ i norü ucuxëgü ya Dabĩ nane ya Charumóü ya Iraétanüügüarü ãëxgacü ixĩcü. ²Rü nüma rü norü duüxügüçax nanaxümatü i ñaa ucuxëgü nax namaxã nangüexëãxüçax nax ñuxãcü tá nügü nangechaügüãcüma namaxëxüçax rü ñuxãcü tá nügümaxã namexëëgüaxüçax ega taxacürü guxchaxü nügüçax ñanguxëëgügu. ³Rü nüma nanaxwaxe nax norü duüxügü rü mea naãxëxü yacuáxüçax nax ngëmaãcü Tupanapexewa yamexü rü mea duüxügüpexewa namaxëxüçax. ⁴Rü nanaxwaxe nax ngëma tama ixüãëgüxü rü mea naãxëxü yacuáxüçax. Rü ngëma ngextüxügüxü i naechitamare maxëxü rü nüma nanaxwaxe nax ngëma cuax i aixcüma mexü nüxü ngëxmaxü. ⁵Rü ngëma aixcüma naãxëxü icuáxü rü tá naga naxĩnü i ñaa ucuxëgü nax ngëmaãcü yexeraxü i cuax nüxü ngëxmaxüçax. ⁶Rü ngëmaãcü tá nüxü nacuax i taxacüchiga yixixü i ngëma ucuxëgü rü ore i cuaxruügü i ngëma duüxügü i aixcüma nüxü icuaxüchixü

nüxü ixugüxü. ⁷¿Rü texé tixĩ ya yíxema aixcüma cuax tüxü ngëxmaxe? Rü yíxema Tupanaga ñnüxe rü yíxema tixĩ ya aixcüma cuax tüxü ngëxmaxe. Natürü yíxema tama Tupanaga ñnüxe rü wüxi i ngeãxëmarexü tixĩ.

Ucuxëgü i ngextüxügüxüçax ixixü

⁸Pa Chaunex inaga naxĩnü i ñaa cunatüarü ucuxë! iRü taxü i nüxü curüngümaxü i ngëma cué namaxã cuxü nguxëëxü! ⁹Erü ngëma ucuxëgü rü wüxi i curü meruxü nixĩ ñoma wüxi i cuchagü rüxna wüxi i curü ngaxcueruürüxü nixĩ. ¹⁰Rü ngëxguma ngëma chixexüarü üruügü cuxü womüxëëgüchaügu irü taxütáma naga cuxĩnü, Pa Chaunex! ¹¹Erü ñnagürügü tá cuxü: “iNua naxü rü totanügu naxã! iRü ngixã itayacuxeügü nax yamaxgüxüçax rü nüxü ingíexüçax i ngexürüxü i ngëma üpetüxü! ¹²Rü nüétama ega woo duüxügü i mexü yixügu rü tá tanadaí. Rü ñoma wüxi i duüxü i yuxü i waixümü ígaxürüxü tá namaxã tixügü. ¹³Rü guxüma i mexügü rü tá tüxü nangexmagü rü tachiügü rü tá tayapaxëxë namaxã i ngëma naxçax

ingĩxgũxĩ. ¹⁴iRũ nua naxũ rĩ totanũgu naxã! Rũ toma rĩ cumaxã tá tangau i ngẽma naxcax ingĩxgũxĩ”, ñanagũrũgũ tá. ¹⁵iNatũrũ taxũtãma namaxã cucãmũcũ, Pa Chaunex! iRũ paxa nũxna ixũgachi i ngẽma duũxũgũ i ngẽmaacũ chixexũgu ruxĩnũexũ!

.....

**Ngẽma ucuxẽgũ rĩ poraãcũ
wũxi i mexũ tũxũ nixĩ**

2 ¹Pa Chaunex inaga naxĩnũ i ñaa chorũ ucuxẽ! iRũ cugũãẽgu namaxã nanguxũ! ²iEccũ irũxĩnũ i ñaa ore i cuax nawa iyaxuxũ! Rũ ngẽmawa tá cuax cucũ nangexma. ³Rũ ngẽxguma cuyumũxẽgu irũ guxũ i curũ ngũchaũmaxã naxcax ínaca i ngẽma cuax nax aixcũma cuãẽxũ cucuáxũcax! ⁴iRũ noxtacũma cugũ inaxã nax naxcax cudauxũ i ngẽma cuax ñoma diẽru i irũtaxuxũcax cudauxũrũxũ! ⁵Rũ ngẽxguma rĩ tá nũxũ cucuax i Cori ya Tupanaxũ nax cungechaũxũ, rĩ tá nũxũ icuyangau nax ñuxãcũ aixcũma Tupanaxũ cucuáxũ. ⁶Erũ nũma ya Cori ya Tupana nixĩ i cuax tũxna naxãxũ, rĩ naaxwa nixĩ i íyachoxũtanũcũũxũ i ngẽma cuax. ⁷Rũ nũma ya Cori ya Tupana rĩ tũxũ narũngũxẽẽ rĩ tũxna nadau ya yĩxema aixcũma mea naxpexewa maxẽxẽ rĩ taxuxũma i chixexũ ùgũxe. ⁸Rũ tũxna nadau ya yĩxema mexũ i nacũmagu ìxe rĩ tũxũ ìnapoxũ ya yĩxema aixcũma naga ìnũexe. ⁹Rũ ngẽxguma naga cucĩnũgu rĩ tá nũxũ cucuax i ngẽma nacũma i aixcũma wexguxũ rĩ tá naxcax cudau i ngẽma aixcũma mexũ. ¹⁰Rũ tá mea cuãẽxũ cucuax rĩ tá nũxũ cucuax nax

ñuxãcũ taãxẽ cucna naxãxũ i ngẽma cuax. ¹¹Rũ ngẽma nax mea napexewa imaxẽxũ rĩ taãxẽxũ icuáxũ rĩ ngẽma nixĩ i guxũguma chixexũna tũxũ ìpoxũxũ. ¹²⁻¹⁵Rũ ngẽma mexũ i cuax rĩ mexũ i ìnũ rĩ tá cucũ ìnapoxũ nax tama wũxi i nacũma i chixexũgu quixũxũcax, rĩ tama naga cucĩnũxũcax i ngẽma duũxũgũ i chixexũ i nũxũ rũxoexũ i nacũma i mexũ rĩ chixexũ i nacũmacax daugũxũ, rĩ taãxẽãcũma chixexũ ùgũxũ rĩ naxũchixũgũxũ i ngẽma norũ chixexũ. ¹⁶⁻¹⁷Rũ ngẽma cuax i Tupanawa ne ùxũxĩcatama tá nixĩ i cucũ ìpoxũxũ nũxna i ngẽma ngexũ i ngeãẽxũ i natexũ ìtãxũ rĩ tama Tupanaarũ mugũga ìnũxũ rĩ norũ dexamaxã chixexũwa cucũ gachaũxũ. ¹⁸Rũ ngẽma nama i ngẽma ngexũchiũwa daxũgu texẽ ixũxgu, rĩ ñoma yuwa taxũxũrũxũ tixĩ. ¹⁹Rũ yĩxema ngẽma ngexũpatagu chocuxe rĩ marũ chixexũgu tũgũ tayixẽxẽ, rĩ tũxũ naguxcha nax wena mexũ i maxũcax tadaugũxũ. ²⁰Pa Chaunex irũ ngẽma nama i mexũwa tũxũ gaxũgu ixũ! iRũ naga ixũ i ngẽma nacũmagũ i aixcũma Tupanapexewa mexũ! ²¹Erũ yĩxema mea Tupanapexewa maxẽxe rĩ tama chixexũ ùgũxe, rĩ tá namax i tũmaarũ maxũ nawa i ñaa naane i Tupana tũxna ãxũ. ²²Natũrũ ngẽma duũxũgũ i chixexũ i tama Tupanaga ìnũexũ rĩ tá ìnawoxũ i ñaa Iraeanewa.

Ucuxẽgũ i cuax tũxna ãxũ

3 ¹Pa Chaunex ìtaxũ i nũxũ icuyarũngũmaxũ i chorũ ore i cucũ changuxẽxũ! iRũ mea cugũãẽgu namaxã nanguxũ i ñaa chorũ ucuxẽgũ!

²Rü ngëmaãcü tá namax i curü maxü rü aixcüma tá cutaãxë. ³iRü taxú i nüxü curüxoxü nax cumecümaxü rü quixaixcümaxü! iRü nagu namaxü rü cugüãëgu namaxã nanguxü ñoma wüxi i nachagü yigü nagu ixüechaxürüxü! ⁴Rü ngëmaãcü ya Tupana rü duüxügü rü ta cumaxã nataãxë rü cuxü nicuaxüxügü. ⁵iRü guxü i curü maxümaxã nagu yaxõ ya Cori ya Tupana! iRü taxú i cuxrütama cuaxgu curüxñinüxü! ⁶iRü guxüma i taxacü icuxüxüwa rü Tupanamexëgu naxü! Rü nüma rü tá cumaxã inacuax rü mea tá ñnanguxuchi i ngëma cuxüxü. ⁷iRü taxú i nagu cuyaxõxü i cuxrütama cuax! iRü nüxna ixügachi i ngëma chixexü rü Tupanaga naxñü! ⁸Rü ngëma nixi i üxüxü i aixcüma mexü nax cuporaxüçax. ⁹iRü Tupanamaxã nangau i curü ngëmaxügü rü nüxna naxã i ngëma nüxíraxüxü i norü o i curü nanetügü i nüxna üxü! ¹⁰Rü ngëxguma ngëmaãcü cunaxüxgux rü nüma rü tá nayamuxëxë i curü nanetügü nax napaãcugüxüçax i curü bínuchixügü rü ngëma curü chocagü rü tá naãcugümaxã narügaugü. ¹¹Pa Chaunex itaxú i nüxü cuxoxü i ngëxguma Cori ya Tupana cuxü rüwëxächixëëgu! iRü taxú i cunuãmaxü ega ngëxguma cuxü naxucuxëgu! ¹²Erü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxü naxucuxë ya yíxema tüxü nangechaxüxe ñoma wüxi ya papá ya nane ya nüxü nangechaücüxü naxucuxëxürüxü.

.....

²⁷Rü ngëxguma texé curü ngüxëçax íçaxgu, rü tama name i tüxna cunachüxu ega cuxü nangexmagu i ngëma cuxna naxçax tacaxü. ²⁸Rü tama

name i moxüçax ícunaxüxüchi i ngëma ngüxëxë i ñuxmatama cuxü tauxchaxü nax cunaxüxü. ²⁹Rü tama name i nagu curüxñü i taxacürü chixexü tümamaxã cuxü ya yíxema cuxna rüyoexe. ³⁰iRü taxú i naxçax cudauxü nax texémaxã cunuxü ega taxúema taxacürü chixexü cumaxã üxgux! ³¹iRü taxú i cuxü nangüchaüxü i nacüma i ngëma yatü i máxwaxexü rü taxú i nüxü cuyadauxüxü! ³²Erü nüma ya Cori ya Tupana rü nüxü naxo i ngëma chixexü ügüxü, natürü tüxü nanatauxchaxëxë nax namaxã taxãmücüxü ya yíxema mexügu rüxñüexe. ³³Rü nüma ya Cori ya Tupana rü chixexü napatacüaxmaxã naxuegu i ngëma chixexü i duüxü, natürü mexü tümapatacüaxmaxã naxuegu ya yíxema napëxewa mexe. ³⁴Rü nüma ya Cori rü nüxü nacugü i ngëma cugüwaxëgüxü, natürü tümamaxã namecüma ya yíxema mecümagüxe ya tama tügü icuaxüügüxe. ³⁵Erü nüma ya Tupana rü tümamaxã nataãxë ya yíxema mexügu rüxñüexe, natürü nüxü naxo i ngëma tama naga ñnüechaxüxü.

.....

Ucuxëgü nax mexü i nacümagu ixíxüçax

4 ¹⁸Rü ngëma mexü i duüxügücüma rü ñoma ngëxwacax yangunegurüxü nixi nax nangóxü rü ngëmaãcü yexera ningóchigü ñuxmata nangóonexüchi. ¹⁹Natürü ngëma nacüma i ngëma duüxügü i chixri maxëxü nagu íxü, rü ñoma éanexürüxü nixi. Rü ngëmacax tama nüxü nadaugü nax taxacürü äücümaxü napëxewa ngëxmaxü. ²⁰Pa Chaunex inaga naxñü i

ñaa chorü ore i cumaxã nüxü chixuxü rü
nagu namaxü! ²¹iRü taxü i nüxü
cuyarüngümaxü! iRü mea cugüäëgu
namaxã nanguxü! ²²Erü ngëma chorü
ore rü aixcúma maxü tüxna naxã ya
guxãma ya yíxema naga ñnüexe. Rü
tümaxüñecax rü ñoma wüxi i üxüxürüxü
nixí. ²³Rü ñoma i naanewa rü ngëma
guxüarü yexera nüxna cudauxü tá nixí i
curü ñnü, erü ngëma curü ñnü nixí i
maxüwaama cuxü gaxü. ²⁴iRü cugüna
nadau nax tama doraxü quixuxüçax
rüexna texéxü cuwomüxëëxüçax!
.....

**Ucuxë nax tama nai i ngemaxã
taxüñearü ngúchaügu inguxüçax**

5 ¹Pa Chaunex ichoxü irüxüñü i ñaa
ucuxë i cumaxã nüxü chixuxü! Erü
choma rü nüxü chachuax nax tüxcüü
cumaxã nüxü chixuxü. ²Rü ngëmaäcü tá
cuxuãxë rü nüxü cucuáácüma tá
quidexa. ³Rü ngëma ngexü i ngeäëxü rü
mexechixü i dexamaxã nidexa erü nüxü
nacuaxüchi nax ñüxäcü tüxü
íyapuxëëxü. ⁴Natürü ngëxguma naga
cuxüñügu rü yixcama rü poraäcü tá cuxü
nangux ñoma wüxi i tara i taxrecüwawa
téxügu cunguxürüxü. ⁵Rü ngëma ngexü
i ngeäëxüga nax cuxüñüxü rü yuwa nixí
i cuxü nagaxü, rü ngëmaäcü tá nawa
cungu i ngëma poxcu i tagutãma gúxü.
.....

⁸iRü nüxna ixügachi i ngëma ngexü, rü
bai i íxrariwa nachiüna cungaicamaxü!
.....

¹⁸Rü name nixí i taãxëäcü ngímaxã
cumaxü i ngëma cumaxüchi. Rü wüxi i
taãxë nixí i ngëma pexacügu i ngímaxã
cuxü ngëxmaxü. ¹⁹Rü name nixí i ngírü

meäxëmaxã cutaãxë. iRü ngëma curü
ngúchaü rü ngímaxãxicatama naxü!
²⁰Pa Chaunex iRü tüxcüü namaxã
cumaxü i wüxi i ngexü i ngeäëxü? iRü
tüxcüü nüxna cunapax i wüxi i ngexü i
tama cumax ixüxü? ²¹Rü nüma ya Cori
ya Tupana rü cuxü ñnadawenü rü
meama nüxü nadau i ngëma cuxüxü.
²²Rü ngëma norü chixexü inaxüxügagu
tá napoxcu i ngëma duüxü i chixexü
üxü. Rü ngëma norü chixexütama nixí i
yanáixü ñoma wüxi i taxacümaxã
yanáixürüxü. ²³Rü ngëma tama ucuxë i
mexü nax naxüñüchaüxügagu rü tá
yuwa naxü. Rü ngëma nax
nageäxëmarexügagu rü tá inayarütaxu.
.....

**Ngëma cuax i mexü rü ngëma ngeäë rü
tama namaxã nawüxigu**

9 ⁸Rü ngëxguma cunaxucuxëgu i
ngëma tama ucuxë irüxüñüchaüxü
rü tá cumaxã nanuama. Natürü
ngëxguma cunaxucuxëgu i ngëma
naäxëxü cuáxü rü tá cumaxã nataãxë.
⁹Rü ngëxguma cunanguxëëgu i ngëma
duüxü i cuax nüxü ngëxmaxü, rü
yexeraäcü tá nüxü nacuax. Rü
ngëxguma cunanguxëëgu i wüxi i duüxü
i mecümaxü rü tá yexeraäcü cuaxwa
nangu. ¹⁰Rü yíxema cuax tüxü
ngëxmaxe rü Tupanaga taxüñü. Rü
ngëma Tupanaga nax taxüñüxüwa nüxü
tacuax nax aixcúma tümaäëxü tacuáxü.
.....

¹³Rü ngëma ngexü i ngeäxëmarexü rü
naxoregütaax rü nidexaechamare. Rü
tama naäxëxü nacuax, rü tama naxãne
ega taxacürü chixexü naxüxgu. ¹⁴Rü
napataaxwa narüto i ngextá guxüma i

duñxügü nüxü ídauxüwa. ¹⁵Rü tümacax naca ya yíxema ngéma chopetüxe, rü ñanagürü: ¹⁶⁻¹⁷“Pa Ngextüxcügü i Tauxta Ngeäxü Cuaxgüxüx irü ngíxã chauchiüwa taxí! Rü ngéma dexá i naxcax ingíxü rü narüchixmae rü ngéma paü i cúacü ingóxü rü nachix”, ñanagürü tüxü ya yíxema tama ixüãëgüxe. ¹⁸Natürü i tümagü rü tama nüxü tacuaxgü nax yuwa taxíxü ga guxema tüxna naxugüxe.

.....

**Nacüma i mexüchiga rü
nacüma i chixexüchiga**

12 ¹⁶Rü wüxi i duñxü i tama naäxëxü cuáxü rü nanuãchiwaxe. Natürü ngéma duñxü i naäxëxü cuáxü rü nüxü nanataxuraxümare ega woo texé nangaxgu. ¹⁷Rü yimá yatü ya ixaixcümäcü rü ore i aixcümäxü nixu. Natürü ngéma duñxü i dorataxáxü rü doraxü nixu. ¹⁸Rü nangexma i duñxü i norü dexamaxá tüxü chixexëxü, natürü ngéma duñxü i aixcüma nüxü cuáxü rü norü dexamaxá tüxü nataäxëxë.

.....

²²Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nüxü nawaxtümüxü i ngéma idorataxgüxü. Natürü tümamaxá nataäxë ya yíxema aixcümäxü ixugüxe.

.....

²⁵Rü ngéma ixächiäxë rü yatüxü narümaächixëxë. Natürü ngéma ore i mexü rü nanataäxëxë.

.....

²⁸Rü ngéma mexü i nacümagü rü maxüwa tüxü naga. Natürü ngéma chixexü i nacümagü rü yuwa tüxü naga.

Ngéma nüxü cuáxüarü ucuxë rü name

13 ¹Rü wüxi i nane i naäxëxü cuáxü rü mea nanatüarü ucuxë nayaxu. Natürü ngéma tama ixínüchaüxü rü nüxü naxo i ngéma ucuxë i mexü.

.....

¹⁸Rü texé ya nüxü oxë i ucuxë i mexü rü tagutáma cuaxwa tangu rü duñxügü rü chixri tá tümachiga nidexagü rü tangearü ngëmaxüãx. Natürü yíxema naga ñnuxe i ucuxë i mexü rü duñxügü rü tá mea tümachiga nidexagü. ¹⁹Rü ngëxguma texé taxacü tüxü ngüchaügu rü tanayaxuxgu i ngéma nagu tarüxínüxü, rü tüxü rü wüxi i taäxë nixí. Natürü ngéma duñxügü i naechitamare maxëxü rü taxucürüwa nüxna nixígachi i ngéma chixexü i naxügüxü. ²⁰Rü ngëxguma duñxügü i nüxü cuáxümaxã cuxãmücügu rü naxütawa tá cunayaxu i cuax. Natürü ngëxguma ngéma duñxügü i naechitamare maxëxümaxã cuxãmücügu rü naxrüxü tá icuyarütaxu.

.....

²⁴Rü texé ya tama tümanexü ucuxëxë rü tama nüxü tangechaü. Natürü yíxema nüxü ngechaxüxe rü tayanawëxächixëxë. ²⁵Rü yimá yatü ya aixcüma mexügu rüxínücü rü guxüguma nüxü nangexma i taxacü nax nangóxü. Natürü ngéma duñxü i chixexügu rüxínüxü rü nüxü nataxu i norü ñna.

.....

**Duñxügü i naäxëxü icuáxü rü
duñxügü i naechitamare maxëxü**

15 ¹Rü ngéma ngäxüga i memarexü rü nu inarüxoxëxë. Natürü ngéma ngäxüga i nuäcü ixíxü

rü nanayexeraxêxê i ngêma nu. ²Rü ngêma duûxûgü i naâxêxû icuáxûxwa rü ínaxûxü i mexû i ore i cuax nawa iyaxuxû. Natürü ngêma duûxûgü i naechitamare maxêxûxwa rü ínaxûxü i dexe i chixexû. ³Rü nüma ya Cori ya Tupana rü guxâxûma nadau erü guxûwama nangexma rü tûxû nangugü ya yíxema mea maxêxe rü nanangugü ta i ngêma chixri maxêxû.

.....

⁸Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tama nanayaxu i norü âmare i ngêma duûxûgü i chixexû ügûxû. Natürü taâxêacü nanayaxu i tûmaarü yumûxê ya yíxema aixcûma mea maxêxe. ⁹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tama nacûmamaxâ nataâxê i ngêma duûxûgü i chixexû ügûxû, natürü tûxû nangechaû ya yíxema mea napexewa maxûxe. ¹⁰Rü yíxema nüxû rûxoxe nax nagu tixûxû i ngêma mexû i nacûma rü Tupana rü poraâcû tá tûxû inayarüwexâchixêxê. Rü yíxema tama nayaxúxe i ucuxê i mexû rü tá yayu.

.....

¹⁶Ngêma muarü ngêmaxûâxgûxû rü guxchaxûgu ínamaxû naxcax i norü ngêmaxûgü. Rü ngêmacax i yixema rü narûmemae i namaxâ tataâxê i ngêma noxre i tórü ngêmaxûgü i tûxû ngêxmaxû rü Tupanaga taxînüe.

.....

²⁹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nüxna nixûgachi i ngêma chixexû ügûxû. Natürü tûxû nüxû naxînü i tûmaarü yumûxê ya yíxema aixcûma mexû ügûxe.

.....

Tupanaarü ínü rü yatügüarü ínüétüwa nangexma

16 ¹Rü wûxichigü ya yatü rü nagu narûxînü nax taxacü naxûxchaûxû, natürü Tupana nixî ya nüxû cuácü nax ñuxâcû tá ínanguxuchixû i ngêma yatü nagu rûxînüxû. ²Rü wûxichigü ya yatü rü naxcax name i guxûma i ngêma naxûxû, natürü Cori ya Tupana nixî ya nangugücü i ngêma norü ínúgü ya yimá yatü. ³Rü ngêma cuxûxchaûxû irü Cori ya Tupanamexêgu naxû! Rü ngêmaâcû i ngêma nagu curûxînüxû rü tá mea cuxû ínanguxuchi.

.....

⁹Rü name nixî i meama nagu tarûxînüe i taxacü tá taxû. Rü ñuxûchi tanaxwaxe i Tupanamexêgu tanaxû nax nüma namaxâ inacuáxûcax.

.....

¹⁸Rü ngêma nax yigü icuaxûügûxûgagu rü guxchaxûgu tayi. Rü ngêma nax inuexûgagu rü chixexûgu tayi. ¹⁹Rü tama name nax ngêma diêruâxgûxû i nügü icuaxûügûxûrûxû yigü tixîgûxêxê. Rü narûmemae nixî i ngêma ngearü diêruâxgûxû i tama nügü icuaxûügûxûrûxû yigü tixîgûxêxê. ²⁰Rü Tupana tûxû narûngûxêxê ya yíxema naga ínüexe. Rü nataâxê ya yimá yatü ya Cori ya Tupanagu yoxöcü.

.....

²⁵Rü nangema i nacûmagü i duûxûgücax mexû, natürü ngêma nawa tûxû nagagûxû rü yu nixî.

.....

³³Rü nüma ya yatü rü nümatama nagu naxînüxûâcûma nanaxü i ngêma naxûxchaûxû. Natürü ngêma Cori ya

Tupana naxwaxexũãcü tá nixĩ i
ínanguxuchixũ i guxũma.

Ínügü i Tupanapexewa mea iwéxũ

17 ¹Rü taxuwama name i guxũ i
ngunexũgu taxũ i ñna
nangõxgũxũ ega nueãcũma nügũmaxã
namaxëgu i ngẽma duũxũgũ. Rü
narũmemae nixĩ i nügü
nangechaũgũãcüma íxraxũ i ñna
nügũmaxã nangõxgũ.

.....

⁵Rü texé ya yíxema ngearũ
diëruáxexũ cugũxe, rü Tupana ya tüxũ
ngoxëëcüpexewa chixexũ taxũ. Rü
yíxema taãxëxe ega ngëxguma
guxchaxũ tüxũ üpetügu ya yíxema
ngearũ diëruáxe, rü tá tapoxcu.

.....

⁹Rü ngëxguma texé tümamüciãxũ
nüxũ rüngũmagu i ngẽma guxchaxũ i
naxüxũ, rü nüxũ tangechaũ. Natürü texé
ya nagu rüxĩnüechaxe i ngẽma chixexũ i
togü tümamaxã üxũ rü aigu tarüxĩnü, rü
tümamüci tügũna taxígachixëxë.

.....

¹⁷Rü ngẽma aixcũma tamüci ixĩxũ, rü
guxũguma tüxũ nangechaũ. Rü
ngëxguma guxchaxũ taxçax ínguxgu rü
ñoma wüxi i taenexëxũchirüxũ nixĩ.

.....

²⁷Rü yíxema çax tüxũ ngëxmaxe rü
nanoxre i tümäärü dexe. Rü yíxema
tümããxũ cuáxe rü tangeçxmare rü
yaxna tümamüciãmaxã taxĩnü.

.....

18 ⁸Rü ngẽma oregütax rü ñoma
wüxi i maixcuraxũrũxũ nixĩ, rü
tauxchaãcü duũxũgũarü maxũwa nixücu.

.....

²¹Rü yimá torü conü nüxũ ixuxũ i
oregagu nixĩ nax imaxëxũ rüexna
iyuexũ. Rü yíxema idexaxüchixe rü
tümäärü oregagu ngúxũ tinge. ²²Rü
ngẽma nax wüxi ya ngecü icuyangauxũ
cuxmaxruxũ rü ngẽma rü guxũarü
yexera rümemaexũ nixĩ i nüxũ
cuyangauxũ. Rü ngẽmawa nüxũ cucuax
nax Tupana cuxũ rüngüxëxũ.

.....

19 ¹¹Rü wüxi i duũxũ i naãxëxũ
cuáxũ rü yaxna namaxã naxĩnü
ega texé namaxã nuxgu. Rü norü
meruxũ nixĩ nax nüxũ iyanangũmaxũ i
ngẽma guxchaxũ.

.....

¹⁴Rü tórü papá rü tórü mamáxũtawa
tanayaxu ya ípata rü ngẽmaxũgũ,
natürü Tupanaxũtawa ngĩxũ tayaxu i
taxmãx i aixcũma ngĩãxëxũ cuãxcü.

.....

¹⁸Rü nüxna nachogü ya cune ñomarüta
cuxũ natauxcha nax cunawëxãchixëxũ!
Natürü ngẽma nax cunawëxãchixëxũ rü
tama name nax cuyamãxüchixũ.

.....

**Ngẽma ngúxũ i nacuchixü
rü duũxũgũxũ nanuexëxë**

20 ¹Rü ngẽma ngúxũ i nacuchixü
rü duũxũgũxũ nuxica
naxuegaxëxë. Rü ngẽma ngúxũ i
axchixügü rü duũxũgũxũ nanuexëxë. Rü
ngëxguma nangãxegu rü taxüema
tümããxũ tacuããcüma tidexa.

.....

³Rü wüxi ya yatü ya naãxëxũ cuácü rü
tama nachoxũgawaxe. Natürü ngẽma yatü
i tama naãxëxũ cuáxũ rü nucax nadau.

.....

⁹Rü taxucürüwa texé tügü tixu rü ñatarügü: “Chorü maxü rü name rü changearü pecáduãx”, ñatagürü.
.....

¹⁹Rü ngëma oregütaxáxü rü tama namaxã nanguxü i ngëma guxchaxü i tama mexü nax guxã nüxü cuáxü. Rü ngëmacax tama name i namaxã cuxãmücü i ngëma oregütaxáxü.
.....

²⁴Rü nûma ya Cori ya Tupana nixĩ i tamaxã inacuáxü. Rü taxúema nüxü tacuax nax taxacü tá tüxü ngupetüxü.
.....

Tupanapexewa rü nawüxigu i ngëma diëruáxü rü ngëma ngearü diëruáxü

22 ²Rü ngëma muarü diëruáxü rü ngëma ngearü diëruáxü rü nawüxigu i Cori ya Tupanapexewa erü ngëma taxre rü nûma nanaxü.
.....

⁵Rü ngëma nama i ngëma duüxügü i chixri maxëxü nagu ixü rü ãücümaxümaxã nanapá. Natürü ya yíxema tümaarü maxüna dáuxe rü tama ngëmagu tangu. ⁶Rü nabuxgutama mexü i nacüma nanguxëxë ya bucü, rü ngëxguma nayaxgu rü tagutáma nüxü inarüngüma.
.....

⁹Rü yimá yatü ya mecümacü rü Tupana rü mexü tá namaxã naxuegu erü yíxema ngearü diëruáxügümaxã nangau i norü ñna. ¹⁰Rü ngëxguma noxtacüma cuyamugachigu i ngëma tama ixínüchaüxü, rü marü nataxutáma i nu i duüxügütanüwa, rü tá inayarüxo nax nügüna nangaexü rü nügümaxã naguxchigagüxü. ¹¹Rü nûma ya ãëxgacü

rü tümamaxã nataãxë ya yíxema ixaixcümagüxe. Rü tümamaxã naxãmücü ya yíxema mexü i oremaxã idexagüxe. ¹²Rü nûma ya Cori ya Tupana rü nüxna nadau i ngëma duüxü i naãxëxü icuáxü natürü inayanaxoxëxë i ngëma idorataxáxü nüxü ixuxü i ore.
.....

²²⁻²³Rü tama name i chixri namaxã icucuax i ngëma ngearü diëruáxü i taxucürüwa nügüétüwa idexaxü. Rü tama name i ãëxgacüxütawa ícunaxuáxü i ngëma tama nüxü cuáxü nax nügüétüwa yadexaxü. Erü nûma ya Cori ya Tupana rü norü poxüruxü nixĩ rü tá cuxü napoxcu. ²⁴⁻²⁵iRü taxú i namaxã cuxãmücüxü i ngëma duüxügü i nuevaxexü rü chixecümaxü! Erü ngürüächi tá nacümacax cudaduxütae rü ngëmaãcü ãücümaxüwa tá cugü cungexmaxëxë.
.....

Tama name i texé tügütama ticuaxüxü

27 ¹iRü taxú i cugü quicuaxüüxü naxcax i ngëma moxü cuxüxchaüxü! Erü tama nüxü cucuax i taxacü tá cuxü ngupetüxü i moxüarü ngunexügu. ²Rü tama name i cugütama quicuaxüxü. Rü narümemae i togü cuxü nicuaxüxügü.
.....

¹⁵Rü ngëma ngexü i nuxwaxexü rü oregütaxáxü rü ñoma wexweanëxü i tama íyachaxächixüürüxü nixĩ nax tama ínayachaxächixü i norü dexawa. ¹⁶Rü taxucürüwa nüxü nüxü tarüxoxëxë i nacüma i chixexü, erü ñoma buanecü ya taxucürüwa íyachaxächixëëcürüxü nixĩ. Rü ñoma chíxü i áchixüxü i

taxucürüwama taxmexwa
ingexmaxëxürüxü nixĩ.

.....

Mexũ tayaxu ega mea imaxëgu

28 ¹Rü ngëma chixexũ üxũ rü niña ega woo taxúema nawe ngëchigügu. Natürü ngëma aixcúma mexũ rü ñoma wüxi i airüxũ taxucaxma namuũ. ²Rü ngëxguma wüxi i nachixüanearü äëxgacü chixri norü duũxügümaxã icuaxgu, rü ngëma norü duũxügü rü nanue. Rü ngëmacax ngëma norü äëxgacüxũ ñnataxüchigü rü toxü naxunetagü. Natürü ngëma äëxgacü i aixcúma mexũ i mea norü duũxügümaxã icuaxũ rü norü duũxügü rü namaxã nataãxëgü.

.....

⁹Rü yíxema tama naga ñnuchaxüxe i Tupanaarü mugü, rü nüma ya Tupana rü taxütáma tüxü nüxü naxinü i tümaarü yumüxë. ¹⁰Rü ngëma duũxü i chixexüwa tüxü gagüxü ya yíxema mexügu rüxinüxe, rü norü guxchaxügu tátama nangu. Natürü ngëma yatügü i Tupanapexewa mea rümaxüäxgüxü, rü mexũ tá nayauxgü.

.....

¹³Rü ngëma duũxü i norü pecádu icüxü rü taxütáma mexü nüxü naxüpetü. Natürü ngëma duũxü i nüxü ixuxü i norü pecádu rü nüxü rüxoxü, rü Tupana rü tá nüxü nüxü ñnayarüngüma.

.....

²³Rü ngëma duũxü i tüxü icuaxüxüarü yexera mexü tamaxã naxü i ngëma duũxü i tüxü ixuxü ega nüxcüra mea nagu rüxinügu.

.....

**Nataãxë i ngëma duũxügü i
Tupanaarü mugügu imaxëxü**

29 ¹Rü yíxema tama nayaxüxe i ucuxë rü paxa tá chixexügu tangu rü marü tataxutáma nax texé tüxü rüngüxëxü.

.....

¹⁸Rü ngextá duũxügü tama Tupanaga ñnaxinüexüwa rü taxuxüma mea inixü. Natürü ngëma duũxügü i aixcúma Tupanaga ñnuxüxü rü nataãxëgü.

.....

²⁵Rü ngëma nax yatügugamare ixinüexü rü wüxi i äücümaxü nixĩ. Natürü ngëma nax Tupanaga ixinüexü rü ngëmawaxi nixĩ i aixcúma mexü.

.....

Agúruarü ucuxëgü

30 ¹Rü nüma ga Agúru rü Yáque ga Machácüax nane nixĩ. Rü ñaa nixĩ ga Agúruarü ore ga Itiémaxã rü Ucámaxã nüxü yaxuxü. ²Rü norü orewa rü ñnagiürü: “Rü choma rü taxuxüma chacuax natanüwa i ñaa duũxügü. Rü chowa rü nataxuma i duũxügüarü cuax. ³Rü ngëxguma tama nüxü chacuaxgu i ngëma duũxügüarü cuax ñrü ñnuxäcü tá nüxü chacuax nax ñnuxäcü yixüxü ya Tupana ya üüneeci? ⁴¿Rü texé tixĩ ya yíxema marü daxüguxü i naanegu ñnagüxe rü ngëma írixixë? ¿Rü texé tügümëxëgu tayayauxema ya buaneci? ¿Rü texé tümachirugu tananuquepiüchixü i taxü i taxtü? ¿Rü texé tanaxü ga ñoma ga naane, rü nüxü tixu nax ngexta yacuaxü? ¿Rü tama ëxna Tupana yixüxü ga naxüci? Rü ngëxguma nangexmagu i to ñrü taxacü yixüxü i naéga rü naneéga ega nüxü

cucuaxgu? ⁵Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxü ñapoxü ya yíxemagü nagu yaxõgüxe. Rü guxüma i norü uneta i tamaxã nüxü yaxuxü rü aixcüma nixi rü name nax yaxõxü. ⁶Rü tama name i cunaxüétü i ngëma Tupanaarü ore i nüxü yaxuxü. Erü ngëxguma cunaxüétügu rü nüma rü tá cuxü nanga rü ngëmaäcü tá dorataxáxü cuxü nixixëxë. ⁷Pa Tupanax, rü taxre i ngüxëëxicatama nixi i cuxna naxçax chacaxü. iRü choxna naxã i ngëma taxre naxüpa nax chayuxü! ⁸iRü choxü rüngüxëxë nax tagutáma chidoraxüçax rü tama texéxü chawomüxëëxüçax! Rü tama chanaxwaxe nax chamuarü diëruáxü rüexna changearü diëruáxü. iRü ëcü choxna naxã i ngëma nagu mexü nax choxü nangexmaxüçax i wüxichigü i ngunexüarü ñna! ⁹Erü ngëxguma chi chamuarü diëruaxgu rü íyaxüxgu rü ngürüächi ngëmagagu chi cuxü icharüngüma. Rü ngëxguma chi changearü diëruaxgu rü ngürüächi changüx rü ngëmagagu chi chixri cuchiga nidexagü i duüxügü”, ñanagürü.

.....

Ngüxü nicuaxüxü i ngëma nge i mecü

31 ¹⁰Rü tama natauxcha nax ngüxü iyarüngaüxü i wüxi i nge i

aixcüma ngüxëxü cuaxcü. Rü ngüma rü ñoma nutagü ya ngaxãëruüarü yexera iyixi nax namexechixü. ¹¹Rü ngüte rü aixcüma ngüxna narüyoe. Rü ngüma rü nüxü irüngüxëë nax ngëmaäcü taxuxüma nüxü taxuxüçax. ¹²Rü ngüma rü guxü i ngunexügu nax namaxüxü ya ngüte rü inataãxëxë.

.....

²⁰Rü ngüma rü guxüguma taxacü tüxna ixã ya yíxema ingearü diëruaxgüxe rü yíxema taxacü tüxü taxúxe.

.....

²⁵Rü ngüma rü wüxi i nge i poraãëcü rü mecü iyixi, rü tama naxçax ixoeaãxë i moxüarü ngunexü.

.....

²⁸Rü ngëma ngüxacügü rü ngüte rü ngüxü nicuaxüxügü rü ñanagürügü: ²⁹“Rü imuxüchi i nge i mecümacü, natürü i cumax rü guxcüma i ngecügü curümecümae”, ñanagürügü. ³⁰Rü ngëma ngürü pa i wüxi i nge rü paxaächimare nixi rü ngëma ngürü mechametü rü ta ningupetüchigü. Natürü ngëma nge i Tupanaga ñnücü rü name nax ngüxü icuaxüügüxü.

.....